

MACIEJ ZBOROWSKI

NA, POŁ NOC

SZWECJA
ZNANA
I NIEZNANA

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz Wydawnictwo HELION dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz Wydawnictwo HELION nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Redaktor prowadzący: Barbara Gancarz-Wójcicka

Projekt okładki: Jan Paluch

Projekt składu i skład: Adrian Partyka

Fotografia na okładce została wykorzystana za zgodą Shutterstock.

Wydawnictwo HELION

ul. Kościuszki 1c, 44-100 GLIWICE

tel. 32 231 22 19, 32 230 98 63

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

WWW: <http://bezdroza.pl> (księgarnia internetowa, katalog książek)

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres

<http://bezdroza.pl/user/opinie/beskan>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

ISBN: 978-83-283-0871-8

Copyright © Maciej Zborowski 2015

Printed in Poland.

- [Kup książkę](#)
- [Poleć książkę](#)
- [Oceń książkę](#)

- [Księgarnia internetowa](#)
- [Lubię to! » Nasza społeczność](#)

Spis treści

Wstęp / 11

Rozdział 1. Ludzie / 13

Zlatan Ibrahimović (piłkarz) / 14

Bea Szenfeld (projektantka mody polskiego pochodzenia) / 17

Estelle Bernadotte (następczyni tronu) / 18

Partia Piratów i Misjonarski Kościół Kopimizmu / 21

Östen Mäkitalo (cichy twórca wielu
nowoczesnych technologii) / 23

Szwedzcy demokraci („Szwecja dla Szwedów”) / 24

Rozdział 2. Miejsca / 27

Muzeum wieszaków i aparatów w Olofström / 28

Bellas Place (cadillaki, klimat lat 50. z USA) w Bromölla / 31

Turning Torso (drapacz chmur) w Malmö / 33

Björketorpsstenen (kamień runiczny
z wrytym przekleństwem) / 38

Saltsjöbaden (najdroższe domy w Sztokholmie) / 40

Wyspy Alandzkie (specyficzny archipelag pomiędzy Szwecją
a Finlandią) / 43

Hotel dla zakwasu chlebowego w Sztokholmie / 46

Kozioł z Gävle (palony przed świętami) / 48

Torhamn (rezerwat przyrody i poligon zarazem) / 49

Złomowisko na bagnach
(cmentarzysko starych samochodów) / 52

Wieża w Sölvesborgu (nielegalna konstrukcja drewniana
w przydomowym ogródku) / 54

Kolejka borówkowa (nasyp na północ od Karlskrony) / 56

Wielbłądy na Olandii (tak, są wielbłądy w Skandynawii) / 58

Kristianopel (niegdyś twierdza, dziś — idylliczna miejscowość
letniskowa) / 59

Jukkasjärvi i hotel lodowy / 62

Nordyckie trolejbusy (jedyne miasto — Landskrona) / 65

Bredavik — średniowieczny ogród ziołowy / 67

Visby — perła średniowiecza / 69

Gdynia — najbardziej szwedzkie miasto w Polsce / 73

Radiostacja UNESCO w Grimeton / 76

Gekås Ullared — największe szwedzkie centrum handlowe / 78

James Bond ze szwedzkich lasów / 82

Las Trolli na Olandii / 84

Hotel na drzewie w Harads / 86

Blaxsta — północne wino / 87

Glimmingehus — unikatowa duńska warownia w Szwecji / 90

Kościół Rybny w Göteborgu / 92

Fredrika — świątynia buddyzmu w szwedzkich lasach / 94

Akwedukt w Häverud / 96

Klapphuset, czyli drewniana miejska pralnia w Kalmarze / 98

Rezerwat Kullaberg — skański koniec świata / 101

Rauki — kamienni strażnicy gotlandzkiego wybrzeża / 107

Park rzeźb w Wanås / 110

Pomnik spotkania z UFO w Ängelholmie / 112

Grzybek, czyli wieża ciśnień w Örebro / 114

Miasto kościelne Gammelstad / 117

Blå Jungfrun — szwedzka Łysa Góra / 120

Rozdział 3. Zdarzenia / 123

Misie nad Mińskiem (desant pluszaków w proteście przeciw Łukaszence) / 124

Słoneczna Liga (szwedzki fenomen: informowanie o słonecznych miejscach) / 125

Nordmaling i ziemia dla Polaków (gmina, która poszukiwała „osadników”) / 127

Bieg Wazy (ok. 65 tysięcy fanów białego szaleństwa co roku — największa impreza narciarska w Europie) / 129

Kryzys maślany (czyli przejściowe kłopoty z zaopatrzeniem) / 132

Program milionowy (modernizacja państwa poprzez budowę bloków mieszkalnych) / 134

U-137 (infiltracja szwedzkiej bazy marynarki wojennej przez okręty podwodne ZSRR) / 137

Gniew husarii / 141

Runda wokół Wetter — wyścig 25 tysięcy jednośladów / 143

Rozdział 4. Jedzenie / 147

Dzień gofra (tudzież zwiastowania Najświętszej Maryi Pannie) / 148

Tłusty wtorek (zamiast tłustego czwartku) / 150

Gevalia i inne marki kawy (Szwedzi uwielbiają małą czarną) / 152

Zapach Szwecji (czym pachnie ten kraj?) / 155

Słodki odkurzacz (o nietypowym szwedzkim ciastku) / 157

Kolacja noblowska (uczta dla kilkuset osób naraz) / 158

Bufet świąteczny (Szwedzi masowo odwiedzają restauracje przed świętami) / 161

Wieczór śledzia (tradycyjna impreza w hutach szkła) / 167

Trzeci czwartek sierpnia (premiera nowej partii kiszzonego śledzia) / 169

Stół kanapkowy (skąd nazwa „szwedzki stół”?) / 172
Jedzenie w czwartek (czemu cała Szwecja czwartego dnia
tygodnia je grochówkę i naleśniki?) / 175
Malina moroszka — nordycki smakołyk / 176
Polkagrisy — biało-czerwone cukierki / 180
Mackmyra — szwedzki single malt / 182

Rozdział 5. Kultura / 187

Rednex (autorzy *Cotton Eye Joe* są Szwedami) / 188
SAAB (co nieco o szwedzkiej motoryzacji) / 191
Symbole (flaga, hymn, godło) / 194
Eurowizja (fenomen ogromnej popularności
tego festiwalu w Szwecji) / 201
Donald na święta (wszystkie rodziny w Wigilię oglądają...
Kaczora Donalda) / 206
Rowery Monark (kultowe jednoślady) / 207
O napojach wyskokowych (czyli czemu Szwedzi mają takie
przeboje z alkoholem) / 209
Absolut (historia wzornictwa tej marki) / 216
Hansson, Karlsson i Hendrix
(Jimi grał ze szwedzkimi muzykami) / 218
Czerwień faluńska (czyli typowy kolor
szwedzkich domków) / 220

Rozdział 2.

Miejsca

*Ekspozyty z muzeum wieszaków
i aparatów w Olofström*

© Maciej Zborowski

Muzeum wieszaków i aparatów w Olofström

Jednym z najbardziej niekonwencjonalnych — a więc siłą rzeczy jednym z moich ulubionych — miejsc w Szwecji jest... muzeum wieszaków. W niepozornym domku w miasteczku Olofström kryje się placówka, eksponująca zarówno rzeczony wieszaki, jak i... aparaty fotograficzne.

Zacznijmy od aparatów. Nils-Harald Ottosson, powszechnie znany jako Otto, przez dużą część swego życia był właścicielem sklepu fotograficznego. Po przejściu na emeryturę postanowił w jednym z dwóch parterowych pomieszczeń owego domu (przekazanego na jakże szczytny cel przez gminę) udostępnić swe bogate

*Ekspozyty z muzeum wieszaków
i aparatów w Olofström*

© Maciej Zborowski

zbiory szerokiej publiczności. Na wystawie znajduje się ponad 900 różnych modeli aparatów, kamer, rzutników, rolek filmów i wszelakich fotoakcesoriów, z których najstarsze pochodzą z końca XIX wieku, a najmłodsze — z czasów całkowicie współczesnych.

Po wejściu do skromnego pomieszczenia oczom gości ukazują się witryny wypełnione eksponatami z burzliwej przeszłości fotografii. Poza sprzętem działających do dziś globalnych marek uważne oko znajdzie przykłady egzotyczne: miniaturowy aparat firmy Yashica, silną reprezentację szwedzkich maszynek (marek Unibox, Fotax Flexo, Fotima Reflex, Hela oraz Hasselblad), radzieckiego Komsomolca oraz aparaty dla dzieci o kształtach zwierząt...

Wystarczy jednak przejść kilka kroków do pomieszczenia w drugiej części parteru, by przenieść się do zupełnie innej — jeszcze bardziej absurdalnej — rzeczywistości. Mieszkaniec miasta Olofström, a skądinąd znajomy Ottosona, Johnny Karlsson — z zawodu nauczyciel — jest wykładowcą na kursach dla seniorów. Swego czasu poprosił swoich słuchaczy o przyniesienie z domu nieużywanych wieszaków. Efekt przerósł oczekiwania pomysłodawcy — kilkunastu kursantów dostarczyło... kilkaset wieszaków! Nie pozostało nic innego, jak tylko zaanektować wolne pomieszczenie po sąsiedzku na potrzeby wystawy urządzeń pomocnych przy przechowywaniu ubrań.

Wieszaki są wszędzie: na ścianach, na stojących (nomen omen) wieszakach, na drążkach podwieszanych pod sufitem... Cały zbiór ułożony jest alfabetycznie, według nazwy miejscowości, z której pochodzi dany eksponat.

Kolekcja wieszaków liczy już ponad półtora tysiąca egzemplarzy i wciąż się powiększa...

Ta niepozorna placówka muzealna to kolejny dowód na to, że Szwecja jest krajem, którego na pewno nie da się określić mianem nudnego. Wizyta w tym miejscu pozostanie na długo w pamięci każdego gościa.

Największy na świecie wieszak w Ullånger

Szwedzi lubią osobliwe formy reklamy. Przykładowo, w miejscowości Ullånger w północnej Szwecji lokalny sklep odzieżowy reklamuje się za pomocą największego na świecie wieszaka o rozpiętości 11 m.

Bellas Place z zewnątrz | © Maciej Zborowski

Bellas Place (cadillaki, klimat lat 50. z USA) w Bromölla

W małej miejscowości Bromölli w południowej Szwecji, tuż przy trasie E22, znajduje się Bellas Place —niekonwencjonalny owoc fantazji, pasji i zacięcia. To połączenie miejsca na odpoczynek podczas podróży, restauracji, motelu i klubu koncertowego.

Tutejszy przedsiębiorca, budowlaniec Marcus Svensson stwierdził pewnego dnia, że czas urzeczywistnić swe marzenia. Razem ze swymi szwagrami Niklasem i Torbjörnem Karlssonami

Bellas Place od wewnątrz | © Maciej Zborowski

przystąpił do budowy rasowego miejsca spotkań dla miłośników amerykańskich lat 50. i 60. Za inspirację posłużył lokal *Mel's Drive In* sfilmowany w filmie George'a Lucasa *Amerykańskie graffiti*.

Szwedzka wariacja na temat powyższego miejsca zaczerpnęła swą nazwę od chevroleta bel air z 1958 roku: wspomniany Niklas Karlsson po kupnie owego pojazdu zauważył, że przy kluczach znajduje się breloczek z imieniem auta — Bella. Obiekt ma kształt rotundy, a honorowe miejsce parkingowe przed budynkiem zarezerwowane jest właśnie dla chevroleta imieniem Bella.

Po wejściu do środka oczom gości ukazuje się dwupiętrowe wnętrze utrzymane w całkowicie jednolitym klimacie, znanym z amerykańskich kin samochodowych (*drive-in*). Podłoga w kostkę

z czarnych i białych kafli, wiekowy dystrybutor paliwa, prawdziwa szafa grająca, naturalnej wielkości sylwetka Elvisa, meble inspirowane tapicerką amerykańskich krążowników szos, plastikowa postać kelnerki na rolkach, serwującej koktajl mleczny (*milkshake*) z wisienką, podwieszony nad sceną jednośląd, miniaturowa Statua Wolności...

Dodatkowo tuż obok restauracji znajduje się 19 pokoi motelowych poświęconych zarówno gwiazdom popkultury (Elvisowi, Marilyn Monroe, Chuckowi Berry'emu...), jak i samochodom z połowy ubiegłego stulecia.

Kicz? Może i tak. Jednakże cały kompleks trzyma poziom i jest bardzo spójny.

Ludzie, którzy porzucają swój dotychczasowy tryb życia i poświęcają zarobione pieniądze na realizację swych marzeń, zawsze budzili we mnie szacunek. Jeśli komuś przyjdzie przejeżdżać przez Skanię drogą E22, polecam odwiedzić to zdecydowanie niestandardowe miejsce.

Turning Torso (drapacz chmur) w Malmö

Najwyższy (na dziś) wieżowiec w Skandynawii znajduje się w trzecim co do wielkości mieście Szwecji — Malmö. Obiekt ten jest widoczny nieomal z każdego miejsca w mieście, a jego nazwa to Turning Torso — Obracający się Tułów.

Owo cudo znajduje się na terenie dawnej dzielnicy portowej. Idea powstania tak spektakularnej konstrukcji związana jest ściśle ze zmianami zachodzącymi w metropolii. Przez niespełna trzydzieści lat malmeńskim symbolem była masywna suwnica stoczni Kockums. W 1998 roku zaprzestano budowy statków w Malmö, a cztery lata później suwnicę za symbolicznego dolara

Turning Torso | © Maciej Zborowski

odkupiła stocznia Hyundai Heavy Industries w Korei Południowej. Po zamontowaniu dźwigu w tamtejszym mieście Ulsan przemaslowano konstrukcję na czerwono. Podobno Koreańczycy określają suwnicę mianem „łzy Malmö”, gdyż rzekomo mieszkańcy szwedzkiego miasta mieli płakać, gdy metalowe elementy suwnicy odholowywano od ładu.

W ten sposób z miasta zniknął element będący przez dekady dominantą horyzontu. Zapełnienie tej pustki było tylko kwestią czasu.

W 1999 roku Johnny Örbäck, ówczesny dyrektor przedsiębiorstwa mieszkaniowego HSB, miał zobaczyć w broszurze reprodukcję rzeźby hiszpańskiego architekta Santiaga Calatravy, przedstawiającą geometryczną formę nawiązującą do męskiego tułowia i zatytułowaną *Twisting Torso*. Można jednakże natrafić na źródła przeczące takiej genezie powstania budynku. Jakkolwiek by było, to Calatrava rozpoczął prace nad docelowo najwyższym budynkiem w Skandynawii.

Projektowanie i budowa trwały łącznie sześć lat, a w 2005 roku budynek oddano do użytku. Oto kilka szczegółów dotyczących budowli:

- Wysokość: 190 m.
- Liczba pięter: 54.
- Liczba wind: 3 w części mieszkalnej i 2 w części biurowej.
- Liczba klatek schodowych: 1.
- Liczba segmentów: 9.
- Liczba pięter w każdym segmencie: 5.
- Powierzchnia każdego piętra: 400 m².
- Skręt od parteru do ostatniej kondygnacji: 90 stopni.
- Liczba mieszkań: 147.
- Łączna powierzchnia mieszkań: ok. 13,5 tys. m².

- Liczba mieszkań w segmencie: 3 – 9.
- Łączna powierzchnia biurowa: ok. 4 tys. m² (położone w pierwszym i drugim segmencie).
- Dwa najwyższe piętra — 53. i 54. — to przestrzeń konferencyjna do wynajęcia.
- Na 43. piętrze znajdują się 3 pokoje hotelowe dla gości.
- Sauny: 2 na 43. piętrze.
- Sala gimnastyczna: na 43. piętrze.
- Pokoje z panoramicznym widokiem: 2 na 43. i 49. piętrze. Miejsca siedzące dla 20 osób.
- Sala imprezowa: na 7. piętrze. Miejsca siedzące dla 30 osób.
- Lokatorzy mogą wynająć miejsce w piwniczce na wino.
- Lokatorzy mają do wyłącznej dyspozycji 8 biur.
- Całodobowa recepcja (rzadkość w Szwecji).
- Możliwość skorzystania z usług konsjerża.
- Wszystkie okna można otwierać, lecz tylko do pewnego stopnia.
- Czyszczenie okien z zewnątrz jest wliczone w czynsz.

Nie było co...

Koszt budowy budynku wyniósł ok. 1,6 mld koron (na ówczesną wartość ok. 800 mln złotych). Początkowo planowano sprzedawać mieszkania na własność, lecz okazało się, że chętnych było bardzo niewiele (co nie dziwi, jeśli wziąć pod uwagę cenę trzypokojowego apartamentu na poziomie 4 mln koron i miesięczny czynsz rzędu 4 tys. koron). Dlatego też zdecydowano o oferowaniu mieszkań na wynajem.

W 2012 roku przedsiębiorstwo HSB wystawiło budynek na sprzedaż. Celem transakcji ma być pozyskanie kapitału, który firma ulokuje w większej liczbie nowych mieszkań o nieco bardziej

Turning Torso | © Maciej Zborowski

„przyziemnym” charakterze. Cena wywoławcza wyniosła 2 mld koron szwedzkich. Najwyższa cena, jaką się udało uzyskać w ramach negocjacji, to 1,7 mld koron, lecz oferta ta nie okazała się satysfakcjonująca dla obecnego właściciela, w związku z czym do transakcji nie doszło.

Jeśli zatem macie, Szanowni Czytelnicy, trochę drobnych — śmiało siadajcie do negocjacji z HSB.

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

Helion SA

NIEZNANI SĄSIEDZI ZZA MORZA

Z jakimi krajami sąsiaduje Polska? Wiadomo — z Rosją, Litwą, Białorusią, Ukrainą, ze Słowacją, z Czechami i Niemcami. No tak, oczywiście jeszcze ze Szwecją. Tyle że o naszych najbliższych morskich sąsiadach nader często zapominamy, ponieważ dzieli nas Bałtyk. Za nim zaś rozpościera się inny świat. Zimniejszy, mniej słoneczny, na swój sposób piękny, a jednak obcy. Ziemia wikingów. Z czym nam się kojarzy dzisiejsza Szwecja (poza tanimi meblami, bezpiecznymi samochodami oraz mrocznym klimatem dobrych kryminalistów)?

Maciej Zborowski proponuje nam podróż do Szwecji, jakiej nie znamy. Przedstawia jej mieszkańców — wśród nich potomków imigrantów z różnych krajów, także z Polski — których działalność zmieniła bieg historii i którzy znaleźli się w gronie wybitnych osobistości świata kultury, biznesu i nauki. Oprowadza po miejscach, które warto odwiedzić. Zabiera do najbardziej szwedzkiego z polskich miast. Opowiada o tym, czym żyją szwedzka ulica i szwedzki salon. Zaprasza do stołu prawdziwego wikinga. Czytając jego książkę, można poczuć ducha Skandynawii i zapragnąć poznać ją bliżej. Może czas na podróż na północ?

MACIEJ ZBOROWSKI — skandynawista, rusycysta, przedsiębiorca, bloger, doktor językoznawstwa. Od zawsze przyciągały go tereny północne i wschodnie. Jest nałogowym obserwatorem wydarzeń rozgrywających się po drugiej stronie Bałtyku, miłośnikiem skandynawskiej przyrody i człowiekiem wciąż odkrywającym nowe niuanse nordyckiej psychiki. Uwielbia głos Lisy Ekdahl oraz nonkonformizm Eddiego Meduzy. Jest gdynianinem z urodzenia i wyboru, mężem wyrozumiałej Moniki oraz ojcem ukochanej Zuzi.

PATRONI MEDIALNI:

Globtroter.pl

PODRÓŻE

Stena Line

Nr katalogowy: 30306

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900

0 601 339900

Bezdroża

Sprawdź najnowsze promocje:
<http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
<http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
<http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

Cena 39,00 zł

ISBN 978-83-283-0871-8

9 788328 308718